

Esihist. toto 254/29.12.1957

M

NURMEKSEN ESIHISTORIALLISET LÖYDÖT

1.

;

J

IS

-

7

10

IS

1

Se alkaa kaksihaaraisena (Mujejoki ja Metsojoki) Kuhmon rajaseudulta. Saramojoki virtaa Saramojärven ja Ylikylänjärven läpi, kunnes se laskee Lautiaiseen, joka Nurmeksen kauppalan kohdalla liittyy Nurmesejärveä Mikonsalmen kautta Pieliseen. Saramojoessa on useita koskia joihin siihen laskee moni joki ja puro. Lisävesistä huomattavin on idästä tuleva Kuohatinjoki, joka alkaa Kuohatinjärvestä. Nurmeksen länsiosassa Valtimojoki laskee Kuokkasenjärveen. Aivan Kuokkasenjärven yläpuolella on Valtimojoessa mahtava Kuokkastenkoski.

Nurmeksen eteläosassa, varsinkin Pielisen rannoilla on runsaasti suuria maanviljelystiloja peltoineen ja niittyineen, mutta silti metsät ovat Nurmeksen hallitsevin piirre.

KIVIKAUTISET ASUINPAIKAT

pk 4314 06

1. Höljääkkä, Suomala, Suomalanniemi

Maanomistaja: Pentti Eskelinen, os. 75990 Höljääkkä, Suomalanniemi Rek. n:o 4⁴

Suomen taloudellinen kartta n:o 125 1:100 000 Nurmese, painettu 1940. *Peruskartta 4314 06 HÖLJÄKKÄ, x=7037 78, y=470 27, z=*

Paikalta ovat löydökset KM 10641:1-17 (Sakari Pälsin kaivauslöydöksiä) ja KM 19081 (kvartsi-iskoksia). n. 100

Aikaisemmat tutkimukset paikalla: Sakari Pälsin koekaivaus v. 1937 ja Oiva Keskitalon tarkastus v. 1969 (kertomukset esihistorian toimiston top.ark:ssa).

Liitteet 1-2, joissa kuvat 1-2 negatiiveista ff. 39779-39791.

Suomalanniemen kivikautinen asuinpaikka sijaitsee Nurmeksen luterilaisesta kirkosta noin 17,5 km linnuntietä kaakkoon. Se on Pielisen itärannalla Suomalansalmen kapeimmalla kohdalla olevalla pienellä

niemellä. Paikka on suojaisa, koska sen länsipuolella ulapan edessä on Retusaari ja itäpuolella kohoaa korkea hongikkovaara. Saaren ja mantereeseen välinen salmi on kapea, mutta voimakasvirtainen; se ei jäädy talvellakaan. Niemekkeen maaperä on hienoa hiekkaa, jota virtaava vesi on luultavasti valuttanut runsaasti järveen. Niemi on tavallaan kaksitasoinen, sillä siinä on ylempi, nurmegtunut taso, joka on perimätiedon mukaan vanha kisakenttä ja jyrkän rantatörmän alapuolella oleva alempi taso, joka on osin nurmegtunut ja osin puhdasta, hienoa hiekkaa. Tarkastushetkellä alataso oli tavallista laajempi, kostea hietikko, koska vesi oli alhaalla, mutta on helppoa kuvitella, kuinka esimerkiksi kevättulvissa vesi nousee rantatörmään asti ja kuluttaa kivikautista asuinpaikkaa. Kvartsi-iskokset löytyivät juuri alemmalta tasolta, mistä myös Pälsi on löytänyt niitä..

Niemekkeen ylätasoin tasaisen ruohokentän keskellä on halkaisijaltaan noin 2,5 m laaja, puöreä painauma, joka on ilmeisesti sudenkuoppa. Sen eteläpuolella on pari epämääräisen muotoista kuoppaa, mitkä liittyvät mahdollisesti raudan valmistukseen, sillä paikalta on löytynyt myös rautakuonaa. Koska kenttä on nurmegtunut, ei siitä voida päätellä kaivamatta mitään erityistä. Rantatörmää tarkasteltaessa ei havaittu mutään kivikautiseen asutukseen viittaavaa.

Sakari Pälsi on vetänyt paikalle joitakin koeojia ja löytänyt vähän kivikautista aineistoa. Luultavasti asuinpaikka on suurimmalta osaltaan veden kulutuksen tuhoama, mutta siitä saattaa olla vielä kisa-kentällä ja sen molemmiin puolin osa jäljellä. Se voidaan todeta vain suorittamalla paikalla koekaivaus.

2. Nurmes, Jokikylä, Kokkola

Maanomistaja: Onni Kokko, os. 75610 Kuokkastenkoski

Rek.n:o 15⁶

pk 432:1 07

Suomen taloudellinen kartta n:o 125 1:100 000 Nurmes, painettu 1940. Peruskartta 4321 SAVIKYLÄ, x=7049 20, y=448 84, z=105
 Paikalta ovat löydökset KM 19082:1-4 (kvartsi-iskoksia, kiviesineitä)

Liite 5, jossa kuva 1 negatiiveista ff. 39810-39812

Kokkolan kivikautinen asuinpaikka sijaitsee noin 8,4 km:n päässä Nurmeksen luterilaisesta kirkosta linnuntietä länteen. Se on Kuokkastenjärven ja Karhunpäänjoen yhtymäkohdassa, joen itärannalla. Kaikki kiviesineet ja kvartsi-iskokset ovat löytyneet pienestä perunapellosta, joka on metsän reunassa, asuinrakennuksesta noin 20 m pohjoiseen. Löytöpaikan maaperä on pelton pinnassa multaa ja sen alla on keltaista hiesua. Peltoa metsästä erottavan ojan reunassa näkyi tarkastushetkellä noin 20 cm syvyydessä hiiltä ja sen alla punaiseksi palanutta maata. Todennäköisesti kivikautinen asuinpaikka jatkuu perunapellon pohjoispuolella olevaan metsään.

pk 4321 07

3. Nurmes, Purola, Hiekkamäki

Maanomistaja: Viljo Pehkonen; os. 75610 Kuokkastenkoski
 Rek.n:o 70⁵

Suomen taloudellinen kartta n:o 125 1:100 000 Nurmes, painettu 1940. Peruskartta 4321 07 SAVIKYLÄ x=704652 y=448 10, z=100

Paikalta ovat löydökset: KM 15113:1-14 (kivikirves, kynsitaltta, saviastian paloja), KM 15163:1-12 (kiviesineiden katkelmia, pii-iskos, saviastian paloja, kvartssia, luunsiruja), KM 18022: 1-21 (kivikautista asuinpaikka-aineistoa), KM 19083:1-3 (kvartsi-iskos, 2 saviastian palaa).

Aikaisemmat tutkimukset paikalla: Tuomas Björkmanin tarkastus v. 1961, Oiva Keskitalon tarkastus v. 1969 (kerto-

mukset esihist. toimiston top. ark:ssa).

Liite 3, jossa kuvat 1-2 negatiiveista ff. 39792-39796.

Purolan kivikautinen asuinpaikka sijaitsee Kuokkastenjärven (= Pielisen lahti) itärannalla, Nurmeksen luterilaisesta kirkosta noin 8 km linnuntietä länsilounaaseen. Se on lännestä, pohjoisesta ja idästä kallioiden suojaama Hiekkämäki-niminen rinne, jonka yläosassa, kallioiden välissä maaperä on puhdasta, ruskeaa hiekkaa. Alempana rinteessä maaperä muuttuu saveksi. Kivikautinen asineistö on löytynyt keskelle aluetta tehdyn rinnerpellon yläosasta, heikkamaasta. Alempi savimaa on löydötöntä. Se on ilmeisesti ollut kivikaudella veden alla.

Käydessäni paikalla pelto oli korkeaa heinää kasvava ja siihen oli istutettu koivun taimia, joten siinä ei ollut näkyvissä mitään kivikauteen viittaavaa. Pellon ja metsän rajassa näkyvästä ruskeasta heikasta voitiin sen sijaan erottaa punaiseksi palanutta hiekkaa; nokea, hiiltä ja likamaata. Siitä löytyi myös pari saviastian palaa ja kvartsi-iskos. Metsään on tehty matalia hiekkakuoppia, jolloin on ilmeisesti tuhottu paikoin kivikautista asuinpaikkaa, mutta metsän puolella on vielä rikkomattomiakin kohtia. On erittäin todennäköistä, että kivikautinen asuinpaikka ulottuu ainakin jonkin matkaa länteen ja pohjoiseen, mutta tuskin itään. PUROLAN TALOSSA RUNSAASTI SAVIASTIANPALOJA II:1

pk 4321 11

4. Nurmes, Porokylä, Uusi hautausmaa

Maanomistaja: Nurmeksen seurakunta, os. Nurmes

x = 7051 00
y = 455 02
z = 110

Topografikartta n:o 4321 11 1:20 000 Porokylä, painettu 1946. Paikalta ovat löydökset KM 2064:7 (kehdonjalaksen muot. kiviesine), KM 2573:1 (tasataltan teelmä), KM 2573:7 (saviastian reunapala).

Aikaisemmat tutkimukset paikalla: Oiva Keskitalon tarkastus v. 1971 (kertomus esihistorian toimiston top.

ark:ssa).

Liite 3, jossa kuvat 3-4 negatiiveista ff. 39797-39800.

Nurmeksen Uuden hautausmaan kivikautinen asuinpaikka sijaitsee Kuopioon johtavan tien ja rautatien kulmauksessa, aivan rautatien länsipuolella. Nurmeksen luterilaisesta kirkosta on siihen matkaa noin 2,5 km linnuntietä luoteeseen. Paikka on loivasti itäkaakkoon viettävä rinne, jossa maan laatu on hienoa hiekkaa. Se on noin 110 m meren pinnan yläpuolella. Juuri tähän kohtaan on kaivettu ensimmäiset haudat 1800 -luvun lopulla, jolloin haudankaivaja Lukkarinen löysi kehdonjalaksen muotoisen kiviesineen. Samoin täältä alueelta on tehty muutkin löydöt.

Paikka on edelleen hautausmaana. Siinä on runsaasti hiekkakäytäviä ja matalia mäaleikkauksia, mutta mitään kivikauteen viittaavaa ei siinä ilmennyt. Vaikka paikalla olisi joskus ollut kivikautinen asuinpaikka, on se nyt niin monesti kaivettu, että se on varmasti tuhoutunut. Ympärvöivä maasto on myös hienoa hiekkaa, mutta sekin osoittautui löydöttömäksi.

5. Nurmes, Saramo, Niittyrinne

Maanomistaja: Reino Karjalainen, os. Heinäpuro, Nurmes
Rek.n:o 7²¹

Suomen taloudellinen kartta n:o 134 1:100 000 Valtimo
painettu 1941 *Poisskarta 4321 12 SARAJOKI x=706304, y=45810*
z=118

Paikalta ovat löydökset KM 16440 (reikänuija), KM
19084:1-3 (2 talttaa ja kvartsi-iskoksia).

Liite 4, jossa kuvat 1-3 negatiiveista ff. 39801-39806,

Kivikautinen asuinpaikka sijaitsee korkean mäen itärinteessä Niittyrinteen talon pihassa ja pellolla, noin 13 km Nurmeksen luterilaisesta kirkosta linnuntietä pohjoiseen. Mäen yläosassa maaperä on hienoa hiekkaa, rinteiden puolivälissä hiesua ja aivan alhaalla puhdasta savea.

pk
4-21 12

Kiviesineet ja kvartsi-iskokset ovat löytyneet mäen yläosasta hiekkamaasta. Käydessäni paikalla taloa ympäröivät pellot olivat niittynä, joten niistä ei voinut erityisemmin tehdä havain-
toja. Reino ja Esteri Karjalainen vakuuttivat, että pellossa on paljon erikokoisia, teräväsärmäisiä "ukonkiven" eli kvartsin kappaleita. Eräessä kohdassa pellon pinta oli rikkoutunut ja siitä todella löytyi pari kvartsi-iskosta. Paikka on edullinen kivikautiselle asuinpaikalle, sillä sen itäpuolella oleva peltoalanne on melko varmasti ollut vesiväylänä kivikaudella. Alanteen toiselta puolelta, vastapäätä Niittyrintettä on löytynyt taltta (KM 16439).

pk
432303
6. Nurmes, Saramo, Pietula

Maanomistaja: Eemeli Piironen, os. 75890 Saramo

Suomen taloudellinen kartta n:o 134 1:100 000 Valtimo, painettu 1941. Peruskartta 4323 03 PETÄISKYLÄ

Paikalta ovat löydökset KM 19085:1-4 (kvartssia).

x = 7069,20
y = 461,10
z = 115

Liite 4, jossa kuvat 4-6 negatiiveista ff. 39807-39809.

Nurmeksen luterilaisesta kirkosta on matkaa Pietulan kivikautiseen asuinpaikkaan noin 19,6 km linnuntietä pohjoiskoilliseen. Se sijaitsee Vaarakylään johtavan tien itäpuolella, aivan tien vieressä urheilukenttää vastapäätä. Paikka on korkea hiekkaharjanne, jonka itäreuna on erittäin jyrkkä. Sen alapuolella virtaa pieni Saramojokeen laskeva puro. Harjanne on päältä aivan tasainen kangas, mutta sen kaakkoiskärki on lähes kokonaan poistettu hiekanoton yhteydessä. Samalla on tuhoutunut suuri osa kivikautista asuinpaikkaa, sillä kvartsi-iskoksia löytyi aivan kuopan reunasta. Jäljellä olevalla tasanteella on polku, josta pintaturve on kulunut pois. Siitä löytyi myös runsaasti kvartssia.

8. Nurmes Mujejärvi Kalmonniemi

Maanomistaja: Kymmene Oy

RN:o Mujejärvi 1:5

Peruskartta 4324 04 MUJEJÄRVI x=7075 45, y=476 80, z=200.

Paikalta ovat löydökset NKM 5038:1-10 (kvartsi-iskoksia)

Asuinpaikka sijaitsee Mujejärven länsiosassa, järveen pistävän luoteis-kaakko-suuntaisen, n.300 m:n pituisen Kalmonniemen keskiosassa harjun päällä. Eero Ahtela tarkasti paikan 19.9.1987 ja keräsi iskokset niemen kärkeen vievän polun ympäriltä pienestä notkelmasta. Maaperä niemellä on hiekkaa. Historiallisella ajalla niemeen on tehty väliaikaishautauksia, niemen kärjessä on näkyvissä hautasyvänteitä.

Mujejärven alueelta on muistitieto, jonka mukaan järven rannasta on löydetty kivitaltta, joka tarpeettomana on heitetty järveen.

KIVIKAUTISET LÖYTÖPAIKAT

pk
4314 06

1. KM 18023 tuura

Nurmes, Höljäkkä, Maunola

Maanomistaja: Mauno Nevalainen, os. Maunola, 75990 Höljäkkä

Rek. n:o 26⁶ PERUSKARTTA 4314 06 HÖLJÄKKÄ; x=7037 76, y=475 50
z=110

Suomen taloudellinen kartta n:o 125 1:100 000 Nurmes

Aikaisemmat tutkimukset paikalla? Oiva Keskitalon tarkastus
v. 1969 (kertomus esihistorian toimiston top.ark:ssa)

Mauno Nevalainen ja Heino Ikäkoivu ovat löytäneet tuuran keväällä 1969 kaivaessaan ohitusviemäriä edellisen omistamien lohilampien luona. Löytöpaikka on Konnanlammesta lähtevän Konnanpuron varressa, puron suulta noin 100 m etelään. Nurmeksen luterilaisesta kirkosta on paikalle matkaa noin 21,6 km linnuntietä kaakkoon. Tuura oli noin 20 cm syvällä soransekaisessa hiekkamaassa. Sen läheisyydessä ei ollut mitään kivikautiseen asuinpaikkaan viittaavaa, joten kyseessä on irtolöytö.

4321 07

2. Nurmeksen museossa litteä reikäkivi ja tasätaltoa

NKA 2464

2

Nurmes, Jokikylä, Kukkula

Maanomistaja: Leena Saastamoisen perikunta, os. Loukkusärkä, Jokikylä, Nurmes

Rek. n:o 1²Suomen taloudellinen kartta n:o 125 1:100 000 Nurmes
PERUSKARTTA 4321 07 SAVIKYLÄ x=7049 90, y=443 34, z=120

Ville Saastamoinen on löytänyt kiviesineet samasta Kukkulan tilan navetan takaisesta pellostä, jonka maaperä on multaa. Tarkastushetkellä pelto oli heinällä, joten siitä oli vaikea tehdä havaintoja. Löytöpaikka sijaitsee korkealla mäellä ja sen länsipuolella olevassa notkossa virtaa pieni puro Savijärveen. Nurmeksen luterilaisesta kirkosta on paikalle matkaa noin 13,4 km linnuntietä länteen.

pk

432108

3. KM 16493 kourutaltoa

Nurmes, Jokikylä, Kuokkastenkoski kartano PÖYHÖLÄ

Maanomistaja: Enso-Gutzeit, os. Lieksan metsänhoitajapiiri

Mönnink. 2, 81700 Lieksa

Rek. n:o 15¹¹

Suomen taloudellinen kartta n:o 125 1:100 000 Nurmes
PERUSKARTTA 4321 OS KARHUNPÄÄ X=705125, y=44795, z=107

Kourutaltan on löytänyt koululainen Olavi Heikkinen vuonna 1964 Jokikylästä Pöyhölän tien varrella olevalta alavalta savipellolta. Esine paljastui auran viilloksesta. Löytöpaikka on Pieliiseen laskevan Karhunjäänjoen länsirannalla Nurmeksen luterilaisesta kirkosta noin 9,2 km linnuntietä länsiluoteeseen.

432108

4. KM 19086 kourutaltoa

Nurmes, Jokikylä, Kuusisto

Maanomistaja: Leevi Siivola, os. Lammin kangas, Jokikylä,

Porokylä

Rek. n:o 12⁸

Suomen taloudellinen kartta n:o 125 1:100 000 Nurmes
PERUSKARTTA 4321 OS KARHUNPÄÄ X=705090 y=44990 z=105

Kourutaltan löytöpaikka on alava pelto Lingonjärven pohjoisrannalla, Nurmeksen luterilaisesta kirkosta noin 7,5 km linnuntietä länsiluoteeseen. Esine on löytynyt mudan ja saven rajalta kynnettäessä rantapeltoa. Kyseessä on selvästi irtolöytö.

432301

5. KM 14155 pitkä kivipuikko

Nurmes, Lipinlahti, Havukkaniemi

Maanomistaja: Väinö Tolonen, os. 75970 Kohtavaara

Rek. n:o 1⁴²

Suomen taloudellinen kartta n:o 125 1:100 000 Nurmes
PERUSKARTTA 4323 OS LIPINLAHTI X=704566 y=46368, z=97

Esineen on löytänyt Väinö Tolonen lokakuussa 1955. Se oli suunnilleen 50 cm syvällä peltomullassa ja paljastui syyskyntöä tehtäessä.

Löytöpaikka on alava joenrantapelto Lipinjoen länsipuolella. Nurmeksen luterilaisesta kirkosta on siihen matkaa noin 7,5 km linnuntietä kaakkoon ja Havukkaniemen talosta noin 500 m koilliseen. Kyseessä on selvä irtolöytö.

4323 01

6. KM 19087 hioin

Nurmes, Lipinlahti, Havukkaniemi

Maanomistaja: Väinö Tolonen, os. 75970 Kohtavaara

Rek. n:o 1⁴²Suomen taloudellinen kartta n:o 125 1:100 000 Nurmes
Peruskartta 4323 01 LIPINLAHTI $x=7045,32$, $y=463,42$ $z=95$

Hioin on löytynyt alavalta savipelloilta, jolla kasvaa nykyisin heinää. Löytöpaikka on aivan Havukkaniemen talon läheisyydessä, noin 7,4 km:n päässä Nurmeksen luterilaisesta kirkosta linnuntietä kaakkoon.

4323 01

7. KM 16501 tasataltta

Nurmes, Lipinlahti, Hiekkala

Maanomistaja: Siiri Virkkunen, os. 75970 Kohtavaara

Rek. n:o 10

Suomen taloudellinen kartta n:o 125 1:100 000 Nurmes
PERUSKARTTA 4323 01 LIPINLAHTI $x=7042,86$, $y=463,96$ $z=99$

Maanviljelijä Eino Virkkunen on löytänyt taltan vuonna 1964 omistamansa Hiekkalan tilan niityltä. Löytöpaikka on noin 1500 m päässä Paavolan talosta ja noin 9,4 km päässä Nurmeksen luterilaisesta kirkosta linnuntietä kaakkoon. Niitty on kalliorinteen vaaran juurella ja verraten alava. Maaperä siinä on hiekkää. Tarkkoja havaintoja ei paikalla voinut tehdä siinä kasvavan tiheän heinän vuoksi, mutta todennäköisesti kyseessä on pelkkä irtolöytö.

4323 01

8. Nurmeksen museo (Hämäläisen kok. n:o 495) tasataltta?

Nurmes, Lipinlahti, Moisio ESINE HUKASSA

Hämäläisen kok. n:o 495

ei ole tammikuun se epäoikeus n:o 8, D 26

NKA JIWA POKKURIT

Maanomistaja: Matti Timonen, os. 75970 Kohtavaara

Rek. n:o 25

Suomen taloudellinen kartta n:o 125 1:100 000 Nurmnes

PERUSKARTTA 4323 OI LIPINLAHTI $x = 7047,40$, $y = 464,90$, $z = 115$

Nurmeksen luterilaisesta kirkosta on löytöpaikalle matkaa noin 7,8 km linnuntietä itäkaakkoon. Taltta on löytynyt maaperältään savimultaa olevasta pellostä, joka viettää loivasti itäpuolellaan olevaan Kuikkapuroon. Kyseinen pelto ja sitä ympäröivät pellot oli tarkastushetkeen mennessä kynnetty, joten alue voitiin tutkia huolellisesti. Mitään kivikautiseen asuinpaikkaan viittaavaa ei kuitenkaan havaittu.

4323 01

9. Nurmeksen museossa reikäkirves *M:o 55 reikäkirves tuura - kivi*

Nurmnes, Lipinlahti; Taipale

NKM 2469
REIKÄLLINEN TUURA-KIRVES

Maanomistaja: Vilho Meriläinen, os. 75970 Kohtavaara

Rek. n:o 4

Suomen taloudellinen kartta n:o 125 1:100 000 Nurmnes

Peruskartta 4323 OI LIPINLAHTI, $x = 7044,50$, $y = 465,60$, $z = 115$

Arvi Mustonen on löytänyt kiviesineen noin vuonna 1924 hiekanajon yhteydessä. Hän kertoo löytöpaikalla olleen noin 25 cm:n syvyydessä mustaa nokimaata. Löytöpaikka on hiekkatasanne vaaran kupessa ja sen alapuolella on kostea notkelma. Nurmeksen luterilaiselta kirkolta on paikalle matkaa noin 9,7 km linnuntietä kaakkoon. Tasanteella tehdyn hiekkakuopan reunat tarkastettiin huolella, mutta mitään kivikautiseen asuinpaikkaan viittaavaa ei havaittu.

4321 11

10. KM 13885 hioin, KM 19088 hioin tai taltta

Nurmnes, Nurmeskylä, Niemelä

Maanomistaja: Paavo Lipponen, os. Niemelä, 75530 Pörokylä

Rek. n:o 16⁸

Suomen taloudellinen kartta n:o 125 1:100 000 Nurmnes

Peruskartta 4321 11 PÖROKYLÄ $x = 7052,23$, $y = 457,42$, $z = 95$

Hioimen on löytänyt Paavo Lappalainen kaivaessaan sähkötolpan kuoppaa aivan Lautiaisjärven rantaan vuonna 1955. Paikalle on Nurmeksen luterilaisesta kirkosta matkaa linnuntietä pohjoisluoteeseen noin 2,3 km. Kyseessä on irtolöytö. *Samasta paikasta on toinenkin kiviesine (KM 19088), mutta se saattaa olla hist. aikainen hioin.*

4323 01

11. Nurmeksen museossa tasataltta 2480 NKM

Nurmes, Nurmeskylä, Rinteelä

Maanomistaja: Viljo Ruokolainen, os. Koivusilta, Nurmes

Rek.n:o 56

Suomen taloudellinen kartta n:o 125 1:100 000 Nurmes
Peruskartta 4323 01 LIPINLAHTI $x=7048,30$, $y=460,66$, $z=105$

Tasataltan on löytänyt Unto Juppi kaivaessaan ojaa Rinteelän peltoon. Esine oli kaakkoon viettävän rinnepellon alapuolella olevassa notkelmassa. Maaperä löytöpaikalla oli hiesusavea. Löytöpaikka sijaitsee aivan Nurmekseen johtavan rautatien vieressä, sen pohjoispuolella. Nurmeksen kirkolta on siihen matkaa noin 3,5 km linnuntietä itäkaakkoon.

4325 02

12. Nurmeksen museossa (Hämäläisen kok. 478/22) kourutalalta

Nurmes, Nurmeskylä, Särkkälä

Maanomistaja: Heikki Koistinen, os. Keskimäki, Kuohatti,
Nurmes

Rek.n:o 11⁷

Suomen taloudellinen kartta n:o 125 1:100 000 Nurmes
Peruskartta 4323 02 KUOKKANVAARA, $x=7055,94$, $y=462,33$, $z=126$

Kourutaltan löytöpaikka sijaitsee noin 7,9 km päässä Nurmeksen luterilaisesta kirkosta linnuntietä koilliseen ja noin 200 m Kuohatinjoesta itään. Hannes Koistinen on löytänyt esineen syyskyntöä tehdessään vuonna 1936 alavälta joenrantapelloilta. Maaperä paikalla on hiesusavea.

4321 11

13. KM 18363 tasataltta

Nurmes, Nurmeskylä

Maanomistaja: Lp. on Visa Ikosen ja Matti Luoman tonttien

rajalla; os. Pohjoistie, 75530 Porokylä

Topografikartta n:o 4321 11 1:20 000 Porokylä

Peruskartta 4321 11 POROKYLÄ, $x=7051\ 03$, $y=456\ 27$, $z=108$

Tasataltan löytöpaikka on entistä Pikku Pappilan maata, nykyisin siinä on omakotitaloja. Nurmeksen luterilaiselta kirkolta siihen on matkaa noin 1,8 km linnuntietä luoteeseen. Maa on löytöpaikalla tasaista, entistä peltoa ja maaperä on hiesua. Kyseessä on ilmeinen irtolöytö.

4312 12

14. KM 13387 kourutaltoa

Nurmes, Salmenkylä, Honkala

Maanomistaja: Eino Hiekkaniemen perikunta (leski asuu Helsingissä)

Rek. n:o 16:

Suomen taloudellinen kartta n:o 125 1:100 000 Nurmes.

Peruskartta 4312 12 LÄNSI-VUOKKO $x=7038\ 62$, $y=451\ 74$, $z=125$

Taltan ovat löytäneet vuonna 1936 tilan silloinen isäntä Ville Honkanen (kuollut) ja hänen tyttärensä Hilma Ravantti Honkalan Alanii-tyystä, Nurmeksen luterilaisesta kirkosta noin 12 km:n päästä linnuntietä etelälounaaseen. Löytöpaikka on erittäin alava niitty Hiiripuron varressa ja maaperä paikalla on savimultaa. Esine paljastui ojaa kaivettaessa lapion terän syvyydestä. Kyseessä on selvä irtolöytö.

4321 07

15. Nurmeksen museo (Hämäläisen kok. 260/11) reikänuija ^{ase}
NKM 2432

Nurmes, Salmenkylä, Savela

Maanomistaja: Viljo Kuittinen, os. Savela, 75630 Salmenkylä

Rek. n:o 19³

Suomen taloudellinen kartta n:o 125 1:100 000 Nurmes

Peruskartta 4321 07 SAVIKYLÄ, $x=7043\ 70$, $y=448\ 12$, $z=121$

Reikänuijan ^{aseen} löytöpaikka sijaitsee Nurmeksen luterilaisesta kirkosta noin 10,5 km linnuntietä lounaaseen, Viemenenjärven länsirannalla. Esine löytyi Savelan talon peltoa raivattaessa lepän juuresta.

Pelto viettää loivasti Viemenenjärveen. Sen maaperä on savimultaa. Paikkaa tarkastettaessa ei siitä löytynyt mitään kivikautiseen asuinpaikkaan viittaavaa.

Y323 03

16. Nurmeksen museo (Hämäläisen kok. 482/23) ^{NKU 2443} kivikirves
Nurmes, Saramo, Kivikkola Laukanlahti
Maanomistaja: Kalle Heikkinen, os. Laukanlahti, Nurmes
Rek. n:o 21¹⁶
Suomen taloudellinen kartta n:o 134 1:100 000 Valtimo
Peruskartta 4323 03 PETÄISKYLÄ, x=7066 50, y=460 16, z=120
Kivikirves on löytynyt Pieneen Saramojärveen kuuluvan Laukanlahden pohjukassa olevalta alavalta, mutaiselta pellolta noin 50 metrin päästä vesirajasta. Nurmeksen luterilaisesta kirkosta on paikalle matkaa noin 16,8 km linnuntietä pohjoiskoilliseen.

Y321 12

17. KM 12395 reikäkivi KTS ASUINPAIKKA: SARAMO PIIMÄPURC
Nurmes, Saramo, Koskela
Maanomistaja: Heikki Makkonen, os. Viklaniemi, Nurmes
Rek. n:o 21⁹
Suomen taloudellinen kartta n:o 134 1:100 000 Valtimo
Liite 4, kuva 3 negatiivista 39806
Peruskartta 4321 12 SARAJOKI, x=7063 50, y=458 15
Heikki Makkonen on löytänyt reikäkiven vuonna 1948 raivatessaan peltoa. Esine oli auran viilloksen syvyydessä ruokamullassa. Maaperä paikalla on hyvin savipitoista. Makkosen kertoman mukaisesti on löytynyt toinenkin reikäkivi, mutta se on heitetty takaisin peltoon. Nurmeksen luterilaisesta kirkosta on löytöpaikalle matkaa noin 13,6 km linnuntietä pohjoiseen.

Y321 12

18. Heikki Makkosella Kourutaltilta KTS ASUINPAIKKA: SARAMO PIIMÄPURC
Nurmes, Saramo, Koskela
Maanomistaja: Heikki Makkonen, os. Viklaniemi, Nurmes
Rek. n:o 21⁹
PK 4321 12 x=7063 68, y=458 15
Suomen taloudellinen kartta n:o 134 1:100 000 Valtimo

Heikki Makkonen on löytänyt kourutaltan karhiteissaan peltoa. Löytöpaikka on loivalla rinteellä ja maaperä siinä on savimultaa. Nurmeksen luterilaiselta kirkolta on paikalle matkaa linnuntietä pohjoiseen noin 13,7 km.

432112

19. KM 16439 tasataltta KTS. ASUINPAIKKA: SARAMO PIIMÄPURO
Nurmes, Saramo, Piimäpuro

Maanomistaja: Veli Suhonen, os. Viklaniemi, Nurmes

Rek. n:o 16⁵

Suomen taloudellinen kartta n:o 134 1:100 000 Valtimo

Liite 4, jossa kuva 3 negatiivista 39806

Maanviljelijä Veli Suhonen on löytänyt taltan kesäkuussa 1964 tilansa rinnerpellosta. Löytöpaikka on noin 450 metrin päässä Saramojosta etelään ja noin 13,4 km Nurmeksen luterilaisesta kirkosta linnuntietä pohjoiseen. Taltta oli savimultamaassa noin 20 cm:n syvyydessä. Käydessäni paikalla pellot oli jo kynnetty, mutta niitä tarkasteltaessa ei löytynyt mitään kivikautiseen asuinpaikkaan viittaavaa.

432801

20. Nurmeksen museossa tasataltta (löytöpaikan mukaan enne oli kourutaltta joka museossa
5.11.87 EA)

Nurmes, Saramo, Pörtsy

Maanomistaja: Aarne Seppänen, os. 75890 Saramo

Rek. n:o 16:80

Suomen taloudellinen kartta n:o 134 1:100 000 Valtimo

Peruskartta 4324 OI KOURUPURO $x=707028$, $y=n.46135$, $z=134$

Taltan löytöpaikka sijaitsee Poroinjärven länsirannalla olevalla niemellä, joka on niin matala, että se peittyy joka kevät veden alle. Niemän mantereeseen puoleinen rinne on savimaata. Aarne Seppänen on löytänyt taltan aivan rinteeseen ja alavan niityn taitteesta ruokamullan ja saven rajalta auran viilloksen syvyydestä. Kyseessä on selvä irtolöytö. Nurmeksen luterilaisesta kirkosta on löytöpaikalle matkaa noin 20,6 km linnuntietä pohjoiskoilliseen.

pk

432107

21. Nurmeksen museossa reikäkiven teelmä NKM 2477

Nurmes, Savikylä, Koskenkorva

Maanomistaja: Jaakko Koukkari, os. 75650 Savikylä PA 1

Rek. n:o 3²⁵

Suomen taloudellinen kartta n:o 125 1:100 000 Nurmes

Peruskartta 4321 07 SAVIKYLÄ, $x = 704651$, $y = 44570$, $z = 125$

Maanviljelijä Eero Koukkari (kuollut) on löytänyt reikäkiven teelmän tilaansa kuuluvasta kosteasta notkelmasta kaivaessaan lapiolla maata. Esine oli noin 30-40 cm syvällä savessa. Löytöpaikalle on matkaa Nurmeksen luterilaisesta kirkosta noin 11,6 km linnuntietä länsilounaaseen. Löytöpaikan lähellä on hiekkakuoppa, jonka reunat tarkastettiin samalla, mutta sieltäkään ei havaittu mitään kivikautseen asuinpaikkaan viittaavaa. Kyseessä on ilmeinen irtolöytö.

432107

22. KM 15126:1 karjalainen taltta

Nurmes, Savikylä, Rätsövä TURUNEN

Maanomistaja: Tauno Turunen, os. Kaasila, Nurmes

Rek. n:o 13

Suomen taloudellinen kartta n:o 125 1:100 000 Nurmes

Peruskartta 4321 07 SAVIKYLÄ $x = 704730$, $y = 44862$, $z = 101$

Tauno Turunen on löytänyt esineen vuonna 1960 tilaansa kuuluvalta alavalta pellolta, jonka maaperä on savea. Paikka sijaitsee Kuokkasjärven länsirannalla, Nurmeksen luterilaisesta kirkosta noin 8,8 km linnuntietä länsilounaaseen.

432112

23. KM 19089 kaarevaksi hiotun kiviesineen katkelma

Nurmes, Ylikylä, Heinälä

Maanomistaja: Matti Saastamoinen, os. Tuomela, Nurmes

Rek. n:o 3⁴³

Suomen taloudellinen kartta n:o 134 1:100 000 Valtimo

Peruskartta 4321 12 SARAMOJOKI, $x = 706278$, $y = 45618$, $z = 105$

Mauno Saastamoinen on löytänyt kiviesineen tasaiselta pellolta, jonka maaperä on multaa, pellon muokkauksen yhteydessä. Löytöpaikka sijaitsee Heinälän talosta noin 90 m itään, Saramojoen rannalla

Nurmeksen luterilaisesta kirkosta siihen on matkaa noin 12,6 km linnuntietä pohjoisluoteeseen.

4321 12

24. Nurmeksen museossa ^{NKM 2435} kourutaltilta; ^{NKM 2451} poikkikirves ja ^{NKM 2452} tuuran kär-

kikatkelma ~~Heinälän~~

Nurmes, Ylikylä, ^{KOSKELA} ~~Heinälä~~

Maanomistaja: Matti Saastamoinen, os. Tuomela, Nurmes

Rek. n:o 3⁴³

Suomen taloudellinen kartta n:o 134 1:100 000 Valtimo
Peruskartta 4321 12 SARAMOJOKI, $x = 7063 14$, $y = 456 52$, $z = 113$

Kaikki kiviesineet ovat peräisin samasta jokirantapellosta, joka viettää loivasti kohti Saramonjokea. Esineet olivat pellon yläosassa. Maaperä löytöpaikalla on savimultaa. Löytöpaikan ja sen ympäristön huolellisesta tarkastamisesta huolimatta ei löytynyt mitään kivikautiseen asuinpaikkaan viittaavaa, vaikka paikalta on löytynyt näinkin monta kiviesinettä. Nurmeksen luterilaiselta kirkolta on paikalle matkaa noin 12,8 km linnuntietä pohjoisluoteeseen.

4321 12

25. Kivikirves (alkuaan annettu op.K. Lipsaselle, ^{NKM 2453} nyk.hävinyt)
Nurmes, Ylikylä, ^{KOSKIRANTA} Heinälä ^{NRO 41} KTS ~~HEINÄLÄ~~ YLIKYLÄ ^{KOSKIRANTA}

Maanomistaja: Matti Saastamoinen, os. Tuomela, Nurmes

Rek. n:o 3⁴³

Suomen taloudellinen kartta n:o 134 1:100 000 Valtimo

Matti Saastamoinen on löytänyt esineen vuonna 1935 Heinälän talon läheisestä mutahaudasta tuodusta maasta. Hän kertoo lisäksi, että parin metrin syvyydessä mutahaudassa oli hiiltä ja puu, jota hän arvelee kivikirveellä hakatuksi. Löytöpaikka sijaitsee Saramojoen länsirannalla noin 12,9 km päässä Nurmeksen luterilaisesta kirkosta linnuntietä pohjoisluoteeseen.

4321 12

26. KM 19090 kourutaltilta JA TASATALTAN KÄRKIKATKELMA

Nurmes, Ylikylä, Joutensuo ^{SORJOLA}

Maanomistaja: Tauno Kuittinen, os. Pentikkälä, Nurmes

Rek. n:o 68

Suomen taloudellinen kartta n:o 134 1:100 000 Valtimo
 Peruskartta 4321 12 ~~SARAMOJOKI~~, $x = 7061 66$, $y = 454 12$, $z = 103$
 Kourutaltan löytöpaikka sijaitsee Nurmeksen luterilaisesta kirkosta
 noin 11 km linnuntietä pohjoisluoteeseen ja Ylikylänjärvestä noin
 300 m itään. Esine on löytynyt perunan istutuksen yhteydessä sa-
 vimultaa olevasta rinteeltä vuonna 1972. Tarkastushetkellä pelto
 oli kynnöksenä, mutta siitä ei havaittu mitään kivikautiseen asuin-
 paikkaan viittaavaa. Tasataltan kärkekkäteen Tauno Kuittisella

27. KM 19091 reiällisen kiviesineen katkelma (verkonpainon?)

Nurmes, Ylikylä, ~~Käpälä~~ **Koivurinne**

Maanomistaja: Benjamin Härkönen, os. Pitkäkoski, Nurmes

Rek. n:o 5

Suomen taloudellinen kartta n:o 134 1:100 000 Valtimo
 Peruskartta 4321 12 SARAMOJOKI, $x = 7062 50$, $y = 456 32$, $z = 100$
 Esine on löytynyt ojaa kaivettaessa noin 20-30 cm syvältä multa-
 maasta. Se on ollut jokitörmän yläpuolella olevalla tasanteella noin
 15 metrin päässä Saramonjoesta. Nurmeksen luterilaisesta kirkosta
 on paikalle matkaa noin 12,3 km linnuntietä pohjoisluoteeseen.

4321 12
 28. KM 3162:15 tasataltta

Nurmes, Ylikylä, Käpälä

Maanomistaja: Ukko Ahonen, os. Hirvikoski, Nurmes

Rek. n:o 20

Topografikartta n:o 4321 11 1:20 000 Porokylä
 Peruskartta 4321 11 POROKYLÄ, $x = 7057 87$, $y = 453 70$, $z = 100$
 Tasataltan löytöaikaan Käpäläskosken partaalla on ollut pieni
 torppa, jonka viereisestä pellostä se on löytynyt. Rantatörmä on
 jyrkkä ja nykyisin paikalla oleva pelto on savimaata. Kyseessä on
 selvästi irtolöytö. Nurmeksen luterilaisesta kirkolta on paikalle
 matkaa noin 8,6 km linnuntietä pohjoisluoteeseen.

29. Nurmeksen museo (Hämäläisen koko. 38) kourutaltta

NKM 2454

PERÄJÄRVI TERVALAHTI

Nurmes, Ylikylä, Paletti

Maanomistaja: Veikko ja Heino Pääkkönen, os. Hiekkasärkkä,
75500 Nurmes

Suomen taloudellinen kartta n:o 134 1:100 000 Valtimo
Peruskartta 4321 12 SARAHOJOKI, $x = 706286$, $y = 45228$, $z = 95$
Työmies Sakari Meriläinen on löytänyt kourutaltan Peräjärven Tervalahten pohjukasta noin 60 m maalle päin, pienen puron varresta. Löytöpaikka on erittäin alavaa ja maaperä siinä on savea. Nurmeksen luterilaisesta kirkosta on paikalle matkaa noin 13,6 km linnuntietä pohjoisluoteeseen.

30. Nurmeksen yhteislyseolla kourutaltta

Nurmes, Ylikylä, Pekkala

Maanomistaja: Väinö ja Benjam Rysä, os. Hirvikoski, Nurmes
Rek. n:o 18¹⁹

Topografikartta n:o 4321 11 1:20 000 Porokylä
Peruskartta 4312 11 POROKYLÄ, $x = 705900$, $y = 45340$, $z = 96$
Kourutaltan löytöpaikka sijaitsee Hirvikosken länsirannalla olevalla peltokumpareella. Siihen on matkaa Pekkalan talosta noin 40 m eteläkaakkoon ja Nurmeksen luterilaisesta kirkosta noin 9,6 km linnuntietä pohjoisluoteeseen. Maaperä pellolla on savimultaa. Väinö Rysä on löytänyt esineen noin 15 cm syvältä ruokamullasta peltotöiden yhteydessä.

NKH 2423

31. Nurmeksen museossa (Hämäläisen kok. 106) kourutaltta

Nurmes, Ylikylä, Roukkaja

Maanomistaja: Tuomo Tolvanen, os. Hirvikoski, Nurmes

Rek. n:o 16

Suomen taloudellinen kartta n:o 134 1:100 000 Valtimo
Peruskartta 4321 12 SARAHOJOKI, $x = 706054$, $y = 45500$, $z = 100$
Kourutaltta on löytynyt Saramonjoessa olevan Myllykosken rannalta savipellolta. Nurmeksen luterilaisesta kirkosta on paikalle matkaa noin 10,8 km linnuntietä pohjoisluoteeseen.

KIVIESINEET, JOIDEN LÖYTÖPAIKKA ON EPÄMÄÄRÄINEN

1. NKM 2470 Nurmeksen museo (Hämäläisen kok. 57)
Lattea painokivi
Esine löydetty viemäriä kaivettaessa Nurmeksen Harjukadun pohjoispäästä Nurmesjärven rannasta. Se oli löydettyessä noin 40cm syvällä.
2. Kuopion museossa n:o 73
Tasataltta
Esine on löytynyt Nurmeksen Jokikylästä, Multikangas (Korhola) ? pellosta n:o 9 vuonna 1885.
3.
Mv. Mauno Nevalaisella (os. Maunola, 75990 Höljäkkä) on hallussaan tasataltta, mutta sen löytöpaikka on tuntematon. Nevalainen on saanut esineen jonkun tuttavansa romulaatikosta.
4. NKM 2440
Tuuran kärki
Esine löytynyt Emil Kaasisen (Kaasila) pellosta Jokikylästä
5. NKM 2449
Poikkikirves
Kalle ja Mikko Saarelainen ovat löytäneet kirveen Lipinlahden Pyssykankaalta tarkemmin määrittelemättömästä paikasta 1900-luvun alkupuolella.
6. NKM 2450
Reikäkivi
Löytötiedot kuten edellisessä
7. NKM 2444
Kourutaltta
Museolle toimittanut opettaja Otto Nevalainen Lipinlahden koululta. Kirves oli tullut koululle edellisen opettajan Pekka Ikosen aikana 1900-luvun alussa. Tarkempia löytötietoja ei ole.
8. NKM 2445
Poikkikirves
Tiedot kuten edellisessä.

9. NKM 2447
Tasataltta
Taltta on saatu 1920-30 luvulla Otto Kaikkoselta. Löytöpaikka epämääräisesti Porokylä
10. NKM 2475
Kourutalтта
Asemapäällikkö Hällström on löytänyt taltan Porokylän asemarakennuksesta n. 75m lounaaseen, n. metrin syvyydestä. Nykyisin paikalla on ratapiha ja maantie
11. NKM 2461
Tasataltta
Esine on saatu Nurmeksen Porokylästä. Taltan toimitti museoon 1920-30-luvulla Antti Savelius, joka oli löytänyt sen isänsä jäämistöstä.
12. NKM (MM 949) (hukassa)
Kivikirves
Esine löydetty v. 1972 Nurmeskylän Vinkerrannan Uuron pellostasta, n. 0,5m syvyydestä. Museolle lahjoitti Tauno Timonen, os. Vinkerranta Uuro. Pk. 4321 10, x=n.7047 80, y=n.454 80, z=n.140
13. NKM (D 84) (hukassa)
Kivitaltan katkelma ?
Esine löydetty pellostasta. Lahjoitti museolle Kalle Ollilainen 24.7.1978, os. Pappilant. 10.
14. NKM (MM 1011) (hukassa)
Saviruukun pala (kampakeram.?)
Vuokko Pajunen on löytänyt palan Porokylästä Rekulanlammen etelärannalta, lammen ja sosiaaliviraston väliseltä alueelta. Lahjoitettu museoon 12.8.1974
15. KM 2573:1
Tasataltta
Nurmes Nurmeskylä Vinkerranta Haverila
Peruskartta 4321 10 NURMES, x=7047 , y=456 , z=
Taltta on löydetty Vinkerrannan Haverilan talon maalta "Vinkerin" rannalta noin virstan päästä Pielisestä. Se on saatu Kansallismuseoon v. 1886.

16. NKM 2479
Liuskeveitsen pala
Esine on löytynyt Salmenkylästä. Sen luovutti museoon 7.8.1961
Aatto V. Korhonen.
17. NKM 2488
Tasataltta
Taltta on löytynyt Saramolta.
18. NKM 2478
Pohjalainen tasataltta
Taltan on luovuttanut museoon 10.9.1959 Elina Heiskanen
Savikylästä.
19. NKM 2431
Kourutaltta, 4-sivuinen
Nurmes Savikylä Rätsövä Turunen
Peruskartta 4321 07 Savikylä, x= 7047 , y= 448 , z= n.100
Kourutaltta on löytynyt 1900-luvun alussa Rätsövän Turusen
pellosta, tarkempi löytöpaikka tuntematon. Museoon esine on
tullut 1930-luvun alussa.
20. NKM 2430
Hioin
Nurmes Savikylä Rätsövä Turunen
Peruskartta 4321 07 SAVIKYLÄ, x= 7047, y=448 , z= n.100
Löytötiedot kuten ed.kourutaltta
21. KM 13427
Keihäänkärjen tai tikarin teelmä
Nurmes Ylikylä Pentikkälä
Peruskartta 4321 12 SARAMOJOKI x= 7060 , y= 454 , z=
Esine on löydetty 1940-luvulla Pentikkälän tilan maalta.
Löytöjä on kuollut, joten tarkemmat löytötiedot puuttuvat.
22. NKM 4753:435
Pallonuija
Nurmes Ylikylä Uramo Kelolampi
Peruskartta 4321 12 SARAMOJOKI , x= 7068, y= 450, z= n.120
Nuija on löydetty Uramon Kelolammen rannasta. Löytöjä Antti
Lipponen. Esine on lahjoitettu museoon 26.2.1972.

- 23. KM 3537:1
 Tasataltta
 Opettaja J.Torvelainen on lahjoittanut esineen Kansallismuseoon v. 1898.Se on löytynyt Nurmeksesta v.1894

- 24. KM 11088
 Kivikirves
 Antti Forssin on toimittanut v.1939 Kansallismuseoon Nurmeksen seutuvilta löytyneen esineen.

- 25. Nurmeksen yhteislyseo
 Tasataltta
 Taltta löytynyt Nurmeksen yhteislyseon kokoelmista v.1958

- 26. Kuopion museo N:o 74
 Kourutaltta
 Taltta on saatu apteekkari F.Caloniukselta v.1885

- 27. KM 1962:5
 Kourutaltan teräkatkelma
 Opettaja E.Itkonen on saanut esineen Heikki Ikoselta ja lahjoittanut sen Kansallismuseoon v.1879.

- 28.
 Keihään tai nuolen kärki
 Nurmes Nurmeskylä Kuokkasenranta Kokonpuro
 RN:o 72:11
 Peruskartta 4321 10, x= 7046 80, y=451 26, z=100
 Esineen löytänyt Viljo Nevalainen tietä tehdessään,Nurmeskylän Kuokkasenrannan Kokonpuron tilalta,maata kaivaessaan.Maaperä paikalla hiekkaa.Löytöpaikalla oli epämääräisiä tulenpidon merkkejä maanpinnan alapuolella.

- 29. NKM (D 74)
 Kivitaltta
 Nurmeksen museossa on mustasta liuskeesta tehty taltta,jonka kärkiosa on hiottu.Esineestä ei ole löytötietoja.

32. Pohjois-Karjalan museo n:o 705 reikäkivi
 Nurmes Ylikylä Viitamäki
 Maanomistaja: Hugo Pulkkinen, os. Viitaniemi, Nurmes
 Rek.n:o 17:4
 Suomen taloudellinen kartta n:o 134 1:100000 Valtimo
 Peruskartta 4312 12 SARAMOJOKI, x=7060 86, y=455 66, z=100
 Reikäkiven löytöpaikka sijaitsee Saramojoen pohjoisrannalla
 olevalla savisella rinnepellolla, Nurmeksien luterilaisesta
 kirkosta noin 11 km linnuntietä pohjoisluoteeseen. Esine on
 löytynyt vuonna 1918 ojaa kaivettaessa noin 50 cm:n syvyy-
 destä.

33. NKM 5035 reikäkivi
 Nurmes Lipinlahti Taipaleenniitty
 Maanomistaja: Reijo Meriläinen, Lipinlahti ~~Petri~~ ^{PETRIÄ}
 Peruskartta 4323 01 LIPINLAHTI, x=7047 70, y=465 40, z=113

Reijo Meriläinen on löytänyt reikäkiven kesäkuussa 1987 pel-
 toa raivattaessa. Löytöpaikka on loivasti länsilounaaseen
 viettävä rinne. Maaperä paikalla on savihiesua. Paikkaa tar-
 kastettaessa ei löytynyt asuinpaikkaan viittaavia löytöjä.

34.
 Keihäänkärki liuskeesta
 Nurmes Salmenkylä Ollila
 Maanomistaja:Lauri Kejonen,Salmenkylä Ollila
 RN:o 2:6
 Peruskartta 4321 07 SAVIKYLÄ,x=7044 48, y=448 67 , z=125

Esine on löytynyt 1970-luvulla savipellolta n. 100m Ollilan
 päärakennuksesta etelään.Keihäänkärki on Ollilan talossa.
 Muodoltaan kärki on n.12cm pituinen,n.2cm paksuinen,poikki-
 leikkaukseltaan rombimainen.Tummaa liusketta.

35.
 Kehdonjalaksen muotoinen hakku
 Nurmes Salmenkylä Tiikkajanlampi Lamminpää
 Maanomistaja:Tarmo Kunnasranta,os.Nurmes Aronsalmi Juusola
 RN:o Salmenkylä 7:4
 Peruskartta 4321 10 NURMES x=n.7041 80, y=n.451 60,z=n.110
 ff:12995:23-26 NKM

Reijällisen, kehdonjalaksen muotoisen hakun on Tarmo Kunnasranta löytänyt v.1982 Tiikkajanlammen itärannalta, lampeen viettävältä rinnepellolta. Löytöpaikka kesällä 1987 tarkastettaessa oli pelto heinällä ja pellolta ei löytynyt merkkejä kivikautisesta asuinpaikasta. Esine on Tarmo Kunnasrannalla.

36. NKM 2481

Kivikirves

Nurmes Saramo Laukanlahti

Maanomistaja:

RN:o 17:52 ?

Peruskartta 4323 03 PETÄISKYLÄ, x=7066, y=460, z=

Kivikirves on löytynyt Saramon Pien-Saramon Laukanlahden itärannalta tietä korjattaessa

37. NKM 2487

Reikäkivi

Nurmes Saramo Pien-saramonjärvi

Maanomistaja:

RN:o Saramo 5:74

Perukartta 4323 03 PETÄISKYLÄ, x=n.7067 10 ,y=n.460 70, z=n.125

Reikäkiven on Heikki Kortelainen löytänyt Pien-Saramonjärven itärannalta rantapellostä n.6-7m rantaviivaa ylempää.

38.

Reikäkivi

Nurmes Saramo Suuri-Saramo Nurmela

Maanomistaja:

RN:o 17:11

Peruskartta 4321 12 SARAMOJOKI x=n.7066 90, y=459 15, z=120

Raili Sormunen on löytänyt reikäkiven 1970-luvulla Nurmelan tilan rakennusryhmän eteläpuolelta Suuri-Saramojärven koillisrannalta rantapellostä läheltä lähdeettä. Esine löytäjällä, os.Linja 4/38 A, 75500 Nurmes. Esine pyöreä, ϕ n.5-6cm, sivut litteäntasaiset, reikä ϕ n.80mm, liusketta.

ff 12993:37 NKM

12994:3-5 NKM

39. KM

Kourutaltoa

Nurmes Ylikylä Mäkelä

Maanomistaja:Aimo Pääkkönen,Ylikylä Mäkelä

RN:o 9:21

Peruskartta 4321 11 POROKYLÄ, x=7058 16, y=454 42, z=110

Taltan on löytänyt Sampo Pääkkönen,os.Ylikylä Mäkelä,Mäkelän talosta n.100m länteen,luoteeseen laskevasta rinnepellosta.

40.

Keihäänkärki (liusketta)

Nurmes Ylikylä Mäkelä

Maanomistaja:Aimo Pääkkönen,Ylikylä Mäkelä

RN:o 9:21

Peruskartta 4321 11 POROKYLÄ, x= 7058 16, y= 454 48, z= 114

Esineen on Sampo Pääkkönen löytänyt Mäkelän talosta n.50m länteen pellonreunan ja talon välistä.Esine löytäjällä.

Maanomistaja:

RN:o Ylikylä 58

Peruskartta 4321 12 SARAMOJOKI x=7063 14, y=456 74, z=107.

Aikaisemmat tutkimukset: Maarit Lönnbergin inventointikertomus 1972.

Paikalta ovat löydökset NKM 2453 ja NKM 5041 (kivikirves ja kvartsi-iskos).

Kivikautinen ^{löytö} ~~paikka~~ sijaitsee Saramonjoen pohjoisrannan rantatörmään päällä pellossa. Maaperä paikalla on hiesua. Vuonna 1935 ~~paikasta~~ ^{NKM 2453} n.100 m luoteeseen on mutahaudasta löytynyt kivikirves sekä hiiltä ja puunkappale (jälkimmäiset hävinneet). Kvartsi-iskos löytyi 30.10.1987 paikkaa tarkastettaessa. ^{löytö} ~~paikka~~ sijaitsee n.1.5 km Saramon Niittyrinteen ja Piimäpuron kivikautisista asuinpaikoista länteen.

RAUTAKAUTISET LÖYTÖPAIKAT

1. KM 13426 soikea tuluskivi

Nurmes, Ylikylä, Pentikkälä

Maanomistaja: Yrjö Tolvanen, os. Pentikkälä, Nurmes

Rek. n:o 23⁶

Suomen taloudellinen kartta n:o 134 1:100 000 Valtimo

Peruskartta 432:12 SARAMOJOKI, x = 7060 68, y = 455 00, z = 100

Yrjö Tolvanen on löytänyt tuluskiven Saramojokeen viettävästä rinnepellosta. Esine oli auran viilloksen syvyydessä ruokamullan ja jänkon rajalla. Löytöpaikka sijaitsee Pentikkälän talosta noin 150 m etelään ja Nurmesksen luterilaisesta kirkosta noin 11 km linnuntiet pohjoisluoteeseen.

2. KM 2573:8 rautakirves ~~PK 43~~

Kirves on löytynyt ^{Jukikylässä} ~~Savikylässä~~ olevaa Kuokkastenkosken kanavaa kaivettaessa, mutta tapahtumasta on kulunut niin pitkä aika, etteivät kyläläiset siitä tiedä enää mitään. Sen vuoksi kirveen tarkka löytöpaikka jää määrittelemättä.

3. KM 2573:9 rautakirves

Tämän kirveen löytöpaikaksi mainitaan Jussinsaari Savikylässä. Kyläläiset eivät tunteneet sen nimistä saarta. Tosin Kuokkasten-salmessa on useita matalia ja pieniä saaria ja niistä arveltiin aivan Nurmeskylän ja Savikylän rajalla olevaa saarta Jussin-saareksi. Kirves on ilmeisesti löydetty samoihin aikoihin kuin KM 2573:8, joten on ymmärrettävää, ettei sen löytöpaikkaa enää tiedetä.

HISTORIALLISEN AJAN KALMISTOT

1. Nurmes, Höljäkkä, Louhela, Ukonniemi

Maanomistaja: Matti Eskelisen perikunta; Hilja Eskelinen, os
Kisällinkuja 5, Joensuu

Vuokraaja: Markku Eskelinen, os. Penttilä, 75990 Höljäkkä

Rek. n:o 6¹⁵

Suomen taloudellinen kartta n:o 125 1:100 000 Nurmes

Liite 6, jossa valokuvat 1-2 negatiiveista 39816-39818

Peruskartta 4314 06. HÖLJÄKKÄ, $x = 7036 50$, $y = 473 00$, $z = 100$

Ukonniemi on korkea ja jyrkkärantainen Pieliseen pistävä niemi, joka on 20,5 km:n päässä Nurmeksen luterilaisesta kirkosta linnuntietä kaakkoon. Sen kärjessä kasvaa mäntymetsää. Maaperältään se on kivikkoa ja hiekkaa. Niemen mantereeseen puoleisessa päässä on peltoa. Jonkin matkaa pellostani niemen kärkeen päin on metsässä perunakuoppia. Perimätiedon mukaan niiden seutuvilla on ollut ison vihan aikaan kalmisto ja kuulemma perunakuoppia kaivettaessa maasta on löytynyt luita. Metsässä on todella joitakin syvänteitä, mutta on vaikea sanoa, ovatko ne entisiä perunakuoppia vai hautoja.

2. Nurmes, Kuohatti, Kalmosaari

Maanomistaja: Jakokunta tai Kaukas

Suomen taloudellinen kartta n:o 125 1:100 000 Nurmes

Liite 6, jossa kuvat 3-6 negatiiveista 39819 - 39823

Peruskartta 4323 05, $x = 7057 50$, $y = 474 20$, $z = 163$

Kuohatinjärvessä oleva Kalmosaari sijaitsee noin 200 metrin päässä järven länsirannasta ja noin 18,7 km:n päässä Nurmeksen luterilaisesta kirkosta linnuntietä koilliseen. Kalmosaari on hyvin pieni ja verrattain matala. Sen maaperä on hiekkaa. Saarella kasvaa sekametsää ja aluskasvillisuus on varvikkoa, jossa näkyy selvästi kolme soikeaa painnetta. Ne ovat ilmeisesti hautoja. Saarta on käytetty kesäkalmistona.

3. Nurmes, Lipinlahti, Paavola

Maanomistaja: Arvi Mustonen, os. 75970 Kohtavaara

Suomen taloudellinen kartta n:o 125 1:100 000 Nurmes

Peruskartta 4323 OI LIPINLAHTI, $x = 7044\ 45$, $y = 464\ 08$, $z = n95$

Perimätiedon mukaan Lipinsaaren eteläosassa on kalmisto, kertoi Arvi Mustonen. Hän sanoi yrittäneensä kaivaakin paikalla löytämättä kuitenkaan mitään. Aivan saaren eteläkärki on kivikkoa, mutta siitä hiukan ylempänä on hiekkaa ja maan pinta painanteita ja mättäitä täynnä. Lipinsaari sijaitsee Pielisen itärannan tuntumassa, Nürmeksen luterilaisesta kirkosta noin 8,5 km linnuntietä kaakkoon.

4. Nurmes, Mujejärvi, Kalmoniemi

Maanomistaja: ~~Kauko Oy~~ KYMMENÄ OY

Rek. n:o 1

Suomen taloudellinen kartta n:o 135 1:100 000 Jonkeri

Peruskartta 4324 OI MUJEJÄRVI, $x = 7075\ 49$, $y = 476\ 84$, $z = 200$

Mujejärveen työntyvä Kalmoniemi sijaitsee noin 32,2 km:n päässä Nürmeksen luterilaisesta kirkosta linnuntietä koilliseen. Se on pitkä, kapea ja mäntyjä kasvava hietikkoniemi, jota on käytetty kalmistona silloin, kun Mujejärven ympärillä on ollut kylä. Paikka on kalmistona yleisesti tunnettu ja kerrotaan, että siinä on vieläkin hautapainanteita. Kyläläiset kutsuvat myös Kalmoniemen lähellä olevaa saarta Kalmosaareksi ja kertovat sinnekin haudatun vainajia.

5. Nurmes, Hovila, Kirkkopelto

Maanomistaja: Antti Timonen, os. Hovila, 75530 Porokylä

(osa alueesta on myyty tonteiksi)

Rek. n:o. 23⁶²

Topografikartta n:o 4321 11 1:20 000 Porokylä

Peruskartta 4321 II POROKYLÄ $x = 7050\ 60$, $y = 456\ 40$, $z = 105$
Liite 5, jossa kuva 2 negatiiveista 39813-39815.

Hovilan tilaan kuuluva Kirkkopelto, joka tunnetaan myös nimellä Kilpelänpelto, sijaitsee Nurmesjärven länsirannalla, Nurmesken luterilaisesta kirkosta noin 1,2 km linnuntietä pohjoisluoteeseen. Tällä pellolla oletetaan sijainneen Nurmeks^men vähimman kirkon. Hovilan isäntä Antti Timonen kertoi, että aikanaan talon pohjaa kaivettaessa maasta paljastui kiviaitaa, jonka oletetaan ympäröineen kirkkoa. Antti Timosen isä on löytänyt rantapeltoa kyntäessään luita ja kerran oli karhin piikkiin tarttunut letti. Oletettavasti kirkon ympärillä on ollut kalmisto. Maaperä paikalla on karkeaa hietaa

6. Nurmes, Salmenkylä, Nevala, Saunasaari

Maanomistaja: Mikko Nevalaisen perikunta, os. 75630 Salmenkylä

Rek. n:o 10

Suomen taloudellinen kartta n:o 125 1:100 000 Nurmes

Liite 7, jossa kuvat 1-2 negatiiveista 39824-39825

Peruskanta 4321 IC NURMES, $x = 704290$, $y = 45180$, $z = 97$

Saunasaari sijaitsee Pielisen länsirannalla Nurmeks^men luterilaisesta kirkosta noin 8,3 km linnuntietä lounaaseen. Kalmisto on Saunasaaren pohjoisosassa olevalla etelärinteellä, missä kasvaa koivikkoa. Haudat ovat kahdessa rivissä ja näkyvät heikkoina painanteina. Kerrotaan, että nuottamiehet ovat kaivaneet paikalla ja löytäneet pääkalloja. Saaren eteläosa on alava ja kostea eikä kalmisto ole ulottunut sinne.

7. Nurmes, Saramo, Määttälä

Maanomistaja: Anna Korhonen, os. Nurmes

Rek. n:o 16

Suomen taloudellinen kartta n:o 134 1:100 000 Valtimo

Peruskanta 4324 CI KOURUKESKI, $x = 707030$, $y = 46050$

Kalmistoon on matkaa Nurmeks^men luterilaisesta kirkosta noin 10,4 km linnuntietä pohjoiskoilliseen. Se sijaitsee Vaarakylän tieltä Pörtsyn taloon johtavan polun varressa. Se on suon keskellä olevalla hiekkakumpareella ja siinä on suorakaiteen muotoisia painanteita.

Kylällä kalmisto on yleisesti tunnettu ja siihen uskotaan haudatu-
ison vihan aikana.

4027/01

8. Nurmes, Saramo, Pörtsy

Maanomistaja: Aarne Seppänen, os. 75890 Saramo.

Rek. n:o 16

Suomen taloudellinen kartta n:o 134 1:100 000 Valtimo
Peruskartta 4324 OI KOURUKOSKI, $x = 707050$, $y = 46160$,

Kalmisto sijaitsee Mäntyjoen ja Palojoen yhtymäkohdassa. Nurmek-
sen luterilaiselta kirkolta on paikalle matkaa noin 10,5 km lin-
nuntietä pohjoiskoilliseen. Maisemaltaan kalmisto on puolukkakan-
gasta, jossa kasvaa petäjiä. Maastossa on näkyvissä suorakai-
teen muotoisia painanteita ja mättäitä, joita kyläläiset kutsuvat
hautakummuiksi.

1507/01

9. Nurmes, Savikylä, Koivistola

Maanomistaja: Seppo Ruokolainen, os. 75650 Savikylä

Rek. n:o 5

Suomen taloudellinen kartta n:o 125 1:100 000 Nurmes

Liite 8, jossa kuva 1 negatiivista 39838

Peruskartta 4324 OI SAVIKYLÄ, $x = 704780$, $y = 44570$, $z = 100$

Hiisijoen etelärannalla rinteessä on perimätiedon mukaan kalmisto.
Nykyisin paikalta on kaadettu isot puut ja se kasvaa lepikkoa.
Ennen sotaa rinteestä on ajettu multaa peltoon ja silloin siitä on
löytynyt luita. Nurmeksen luterilaisesta kirkosta on kalmistoon
matkaa noin 11,4 km linnuntietä länsilounaaseen.

KARSIKKO

1: Nurmes, Lipinlahti, Karsikko, Karsikkoniemi

Maanomistaja: Olavi Mustonen, os. Kotikatu 2, 75520 Nurmes 2

Rek. n:o 9

Suomen taloudellinen kartta n:o 125 1:100 000 Nurmes

Liite 7, jossa kuvat 3-5 negatiiveista 39826-39828

Peruskartta 4323 OI LIPINLAHTI, x=7041 75=y 463 25

Karsikkoniemi sijaitsee Pielisen itärannalla Leipävaarasta järven selälle työntyvällä kaksiosaisella niemellä. Välissä on pieni Niittylahti-niminen lahdenpoukama. Nurmeksen luterilaisesta kirkosta on niemelle matkaa noin 10 km linnuntietä kaakkoon. Se on kivikorantainen, mäntyjä kasvava puolukkakangas. Männyt ovat suuria ja vanhoja ja niistä moneen on veistetty karsikko. Olavi Mustosen muistelman mukaan paikalla on ollut ainakin 12 karsikkomäntyä, joista neljä tai viisi on lähetetty Seurasaareen ja loput ovat ihmisten tuomia. Vain yksi on säilynyt ehjänä paikallaan. Siinä on vuosiluku 1827, joka on osittain jäänyt kuoren alle, ja nimikirjaimet MM. Karsikkoniemeltä näkyy Nurmeksen kirkko. Tarinan mukaan ruumiin kuljettajat saivat levätä vasta nähdessään kirkon. Ehkä tämä niemi on ollut sellainen levähdyspaikka ja siten selittyy karsikkopuiden lukuisuus.

RAUDANVALMISTUSPAIKAT

Teoksessa Suomenmaa VIII, 1927 mainitaan, että Mujejärven ja Saramon saloilla on runsaasti raudanvalmistuspaikkoja. Koska paikkakuntalaiset eivät tunteneet sellaisia, jäi asia tarkistamatta. Ainoa tunnettu raudanvalmistuspaikka on Höljäkän kylän Suomalanniemessä, missä on myös kivikautinen asuinpaikka.